

MKB INFRA Manifest Omwenteling betalingsgedrag noodzaak Aanzet tot een structurele verandering van het betalingsverkeer

Er heerst grote onvrede bij met name mkb-ondernemers over de wijze waarop overheden betalen voor gww-opdrachten. En daarom moet het betalingsverkeer op de schop, vindt MKB INFRA. De brancheorganisatie roept andere brancheorganisaties op zich aan te sluiten bij dit MKB INFRA-initiatief, dat een kanteling teweeg moet brengen in het denken over betalingen.

Gedrochtelijk fossiel

Wie een tuinman inschakelt om het gras te maaien en de borders te wieden, betaalt hem of haar zodra hij het werk heeft afgerond; en wel binnen de door de tuinman gestelde betalingstermijn. Wie diezelfde tuinman een tuin laat aanleggen met een peperduur prefab-zwembad, betaalt een eerste termijn tijdig, zodat de tuinman de leverancier van het zwembad kan betalen binnen de betalingstermijn die deze, op zijn beurt, in zijn leverings- en betalingsvoorwaarden heeft vastgelegd. En als de levering slechts plaatsvindt na betaling onder rembours, zal de tuinman een voorschot verlangen.

In Nederland en in de rest van de wereld vinden we zo'n zakelijke afwikkeling normaal en volstrekt logisch.

En zo gaat het overal. Toch? Nee dus. Niet in de sector infra als de overheid of semi-overheid de opdrachtgever is. Daar heerst een betalingsmoraal die herinnert aan feodale verhoudingen. Daar bestaat nog altijd een gedrochtelijk fossiel in het betalingsverkeer, waarvan niemand betekenis en doel begrijpt, maar waar ondernemers en met name mkb-ondernemers in toenemende mate onder gebukt gaan.

Wat is er aan de hand?

Wil je in aanmerking komen voor een opdracht van rijksoverheid, waterschappen, ProRail, provinciale- of gemeentelijke overheden, dan zul je over aanzienlijke financiële reserves moeten beschikken of snel en gemakkelijk aan krediet moeten kunnen komen. Waarom? Omdat de aannemer verplicht is de kosten van het werk ten minste vier weken voor te financieren. Pas na vier weken mag hij een factuur aanbieden over de kosten van de verwerkte producten in die vier weken. Als die factuur met een beetje geluk binnen veertien dagen wordt goedgekeurd door de opdrachtgevende overheid, heeft de ondernemer tien weken na aanvang van het werk zijn eerste geld binnen. Maar als er nog enige discussie is over de rekening, kan dat zomaar nog eens vier weken duren voordat het geld op de rekening staat. Terwijl voor hem de volgende periode van vier weken voorfinanciering onmiddellijk begint na de eerste termijn van vier weken. De facto kom je dan op een voorfinancieringstermijn van drie maanden en langer. Dat geldt met name voor werken uitgevoerd onder RAW-bestekken.

Anachronisme

In de huidige verhoudingen tussen opdrachtgevende overheid en opdrachtnemer is een dergelijke eenzijdig opgelegde voorfinanciering slechts te begrijpen als anachronisme; een diepgeworteld wantrouwen jegens de capaciteiten, de vakbekwaamheid en de grondhouding in het algemeen van de aannemer. Men moet ooit gedacht hebben dat een voorschot op de investering gevaarlijk en risicovol is. Met een voorfinancieringsregeling zou je kunnen voorkomen dat een aannemer er met de poet vandoor gaat.

Voorfinanciering als beschermende maatregel tegen cowboys en oplichters... Die tijd ligt ver achter ons, als die al ooit bestaan heeft in Nederland. Anno 2015 trekken opdrachtgevende overheden gezamenlijk op met aannemers om het werk tot een goed einde te brengen. Anno 2015 kennen we allerlei mechanismen als voorselectie, kwaliteitsborging, bedrijfsaudits, zelfs

inzage in solvabiliteit en liquiditeit voor zover daar al conclusies aan te verbinden zijn, enzovoort. Allemaal maatregelen die uitsluiten dat het werk wordt uitgevoerd door een niet-capabele onderneming.

De ondernemer overhandigt tegenwoordig een stapel documenten om zijn betrouwbaarheid aan te tonen. Daartussen zit ook een bankgarantie voor een bedrag dat doorgaans helaas nog veel hoger is dan het bedrag waarmee de risico's zijn afgedekt (ook daaraan moet wat gedaan worden, vindt MKB INFRA).

Kortom: Waarom zou je bovenop al die maatregelen nog vasthouden aan de voorfinanciering?

Is het erg dat bedrijven een project voorfinancieren?

Het antwoord daarop luidt onomwonden: ja, het is erg en wel om een aantal redenen.

1. Dure leningen

De meeste mkb-ondernemers in de infra beschikken niet over grote financiële reserves. Zeker niet nu er in de afgelopen crisisjaren fors is ingeteerd op het vermogen. Men is dus aangewezen op kredieten van banken. En die zijn zeer terughoudend onder verwijzing naar de afspraken van het Basel III-akkoord, waarin de regels voor financiële instellingen na de bankencrisis behoorlijk zijn aangescherpt. Bovendien rekenen die banken met rentepercentages van acht tot negen procent. Het zijn dure leningen.

2. Verantwoorder omgaan met belastingcenten

Als er gezonde marktprijzen gerekend kunnen worden, zullen de aannemers rentekosten op één of andere manier moeten doorberekenen in de aanneemsom. En dat is jammer, want overheden kunnen kredieten krijgen tegen zeer lage rentetarieven. Het is domweg goedkoper om als opdrachtgevende overheid een voorschot te verstrekken in plaats van voorfinanciering van de bedrijven te eisen. En dat is simpel aan te tonen in een rekenvoorbeeld:

Bij een werk van 500.000 euro betaalt de infra-mkb'er ongeveer 5.500 euro aan rente over de voorfinanciering. Voor een gemeente zouden die kosten uitkomen op 1.700 euro. Dat is bij benadering een verschil van 3.800 euro.

Voor een aannemer met een omzet van 20 miljoen op jaarbasis, kan dit een besparing opleveren van ruim 150.000 euro, waardoor de solvabiliteitsratio stijgt met ongeveer tien procent. Banken kunnen daarop de kredieten in de bouwnijverheid bijstellen en dat heeft weer een positief effect op het eigen balanstotaal.

De overheid heeft de taak om zorgvuldig om te gaan met de gelden die Nederlanders via de belastingheffing inbrengen in staat-, provincie- en gemeentekas. Als de overheden een voorschot zouden geven voor de uitvoering van infra-projecten, laten ze zien dat ze goed en verantwoord omgaan met belastingcenten.

3. Voorfinanciering beperkt slagkracht mkb

De 'gestapelde' voorfinanciering van projecten en een buitenproportionele bankgarantie-eis gaan ten koste van de liquiditeit en kredietruimte van een onderneming. Bovendien heeft, nog voordat het werk gegund is, de aannemer bij emvi-aanbestedingen al fors geïnvesteerd in de ontwikkeling van een plan van aanpak zonder daarvoor een noemenswaardige tendervergoeding te ontvangen.

Al die kredietbeperkende maatregelen bij elkaar kunnen in het uiterste geval leiden tot de ondernemersoverweging af te zien van overheidsopdrachten. Zo'n vaart zal het vooralsnog niet lopen, maar de voorfinancieringsregeling beperkt in ieder geval de slagkracht van een onderneming en de investeringsruimte voor nieuw materieel of research en development. Het ondernemerschap wordt aan banden gelegd. En juist bij het midden- en kleinbedrijf,

waar de marges de laatste jaren toch al zeer gering zijn, wordt dat het meest gevoeld. Uiteindelijk leidt dat tot verschraving van kwalitatieve ondernemingen en dus ook van gezonde concurrentie tussen aanbieders. Er zou opdrachtgevende (semi) overheden juist veel aan gelegen moeten zijn de diversiteit van aanbod te behouden en mee te denken over een aanpassing van de voorfinancieringsregeling. Eigenlijk hoort dat bij het professionele opdrachtgeverschap.

4. Hele keten gebukt onder voorfinancieringsregeling

Voorfinanciering of uitgestelde betaling heeft gevolgen voor de gehele keten.

Voorfinancieren betekent in de praktijk van de hoofdaannemer dat je slechts dat betaalt, wat absoluut geen uitstel kan lijden. Je betaalt de rekening van de kleine ondernemer die in onderaanneming werk uitvoert. Hij en zijn medewerkers leven van de omzet die ze maken op basis van de gewerkte uren. Als daar een kink in komt van twee maanden, zijn ze failliet. Je voldoet de aanbetalingsfactuur van de toeleverancier, want laat je dat achterwege, dan ligt het werk stil. En de eigen medewerkers krijgen natuurlijk ook hun geld keurig op tijd. Maar wie maar enigszins uitstel kan lijden, krijgt pas zijn geld als de opdrachtgever de rekening heeft voldaan. Dus vele bedrijven in de keten gaan onvermijdelijk gebukt onder een voorfinancieringsregeling. En dat is een kwalijke zaak.

Hoe moet het dan wel volgens MKB INFRA?

De branchevereniging voor infra-ondernemers uit het mkb-segment is zich ervan bewust dat een betalingsregeling die al meer dan dertig jaren bestaat, niet van vandaag op morgen veranderd kan worden. Dat kost tijd, want velen zullen er hun zegje over doen en hun zegen over moeten uitspreken; onder meer over veranderingen in bijvoorbeeld de UAV/RAW. Tegelijk realiseert MKB INFRA zich dat je ergens moet beginnen en dan het liefst door de contouren aan te geven van hoe je vindt dat het betalingsverkeer er tussen de opdrachtgevende overheid en de infra-aannemer er idealiter uit zou moeten zien. En dan ook gelijk maar alle punten die wrijving veroorzaken, benoemen en aangeven hoe daarmee om te gaan. Andere partijen kunnen zich daarbij aansluiten en natuurlijk met aanvullingen en wijzigingsvoorstellen komen.

Ook de aanbestedende diensten van opdrachtgevende overheden zullen vast een beeld hebben van het eigentijdse betalingsverkeer. Het lijkt in het licht van de geschetste argumentatie niet voorstelbaar dat zij dik tevreden kunnen zijn met de huidige gang van zaken.

Aansluitend kan dan in overleg met alle betrokken partijen een nadere uitwerking volgen, waardoor de betalingsproblematiek op een structurele wijze wordt aangepakt.

Aanbevelingen

De visie van MKB INFRA op een eigentijds betalingsverkeer in brede zin zijn samengevat met een opsomming in willekeurige volgorde van de navolgende aanbevelingen. De branchevereniging beoogt daarmee een omwenteling in het denken over het betalingsverkeer bij overheidsopdrachten in de gww-sector teweege te brengen.

- In de Gids Proportionaliteit is vastgelegd, dat een aanbestedende dienst slechts zekerheidstelling mag eisen, die samenhangt met het afdekken van risico's bij de uitvoering van het betreffende werk. Mocht er al sprake zijn van een bankgarantie dan mag deze maximaal 5% van de aanneemsom bedragen. Hiervan afwijken kan, maar alleen als de aanbesteder een uitvoerige schriftelijke motivatie heeft ingediend. Het is zaak erop te hameren dat die voorschriften belangrijk zijn en nageleefd worden. Verder is het onacceptabel dat de aanbesteder behalve een zekerheidstelling via een bankgarantie ook nog eens zekerheidsstelling verlangt door

betalingen in te houden. Ten slotte: onderzoek alternatieven die toegevoegde waarde kunnen bieden voor de sector, zoals verzekerde garanties.

- De betalingsregeling dient in overeenstemming te zijn met wat ook elders gebruikelijk is en in ieder geval afgestemd te zijn op het uit te voeren project en de daarbij te maken kosten. In concreto: betaling van tien procent van de aanneemsom bij opdrachtverstrekking. Daarmee kan de aannemer de aanloopkosten betalen. Het bedrag van deze aanbetaling wordt – gelijkelijk verdeeld – in mindering gebracht op de bedragen van de overige betalingstermijnen.
- De aannemer die voor overheidsopdrachten tenderkosten maakt, heeft recht op een reële vergoeding voor deze activiteiten. De vergoeding wordt betaald in het offertestadium.
- Tijdens de eerste bouwvergadering komt een zogeheten betalingsschema op tafel, waaraan alle partijen zich dienen te committeren. Dit behoort tot de standaardprocedure; niet alleen bij werk onder geïntegreerde contracten, ook bij werk conform een RAW-bestek. Het betalingsschema is afgeleid van de projectplanning. Facturering loopt ook standaard vier weken vooruit op de oplevering van het betreffende onderdeel. Loopt de uitvoering vertraging op of loopt men voor op de planning, dan dient ook het betalingsschema aangepast te worden.
- Er is inmiddels een zekere politieke steun gemobiliseerd voor een eventuele rol van de Autoriteit Consument & Markt (ACM) bij de naleving van de betalingstermijn van 60 dagen tussen hoofdaannemer en diens zakelijke partners in de keten. Bij overschrijding van die termijn kan de ACM boetes opleggen. Hierdoor is te voorkomen dat bedrijven activiteiten financieren met onterecht leverancierskrediet. En conform de UAV blijft een compensatie van de voorfinanciering verschuldigd tegen de wettelijke handelsrente plus één procent. Overheden zijn gehouden aan de wettelijk vastgelegde betalingstermijn van dertig dagen. Ook hier is het zinvol de vinger aan de pols te houden.

Direct aan de slag

Als gezegd gaat het hier om eerste aanzetten voor een kanteling in het denken over het betalingsverkeer bij infra-projecten. Ook is geconstateerd dat het nog lang kan duren, voordat er structurele veranderingen zijn doorgevoerd. Zoiets kost nu eenmaal tijd. Maar dat betekent niet dat er vooruitlopend op de verandering al het nodige aangepast kan worden. De overheden kunnen alvast aan de slag met:

- de proportionalisering van de eisen rond het betalingsverkeer;
- het vermijden van tijd- en energievergende discussies over de inhoud en de bedragen van de termijnrekeningen en over het tijdstip waarop de rekening mag worden ingediend;
- directe betaling van de rekening. Dus drastische inkorting van de betalingsrouting en overmaking van het bedrag op de dag dat de factuur is ontvangen.

MKB INFRA doet met dit manifest een dringende oproep tot structurele verandering van het betalingsverkeer.